

BIJLAGE 2: CW3.1-kader Actieagenda Integratie en Open en Vrije Samenleving en taaleis

Beleidskeuzes uitgelegd

Doel(en)

De Actieagenda Integratie en Open en Vrije Samenleving (Actieagenda) moet bijdragen aan het doel van Nederland als open en vrij land. Een Nederland waar mensen zichzelf kunnen zijn en hun eigen keuzen kunnen maken. Een Nederland waar mensen gelijke kansen hebben om volwaardig mee te kunnen doen en mensen zich thuis voelen ongeacht overtuiging, afkomst, seksuele gerichtheid, geloof of geslacht. Dit geldt voor nieuwkomers (asielzoekers, statushouders en hiermee verbonden gezinsmigranten) maar ook voor hen die al in Nederland wonen en de ontvangende samenleving vormen. Daarnaast moet de Actieagenda ertoe bijdragen dat nieuwkomers zo snel mogelijk aan het werk gaan, te meer omdat werk de beste manier is om te integreren in de Nederlandse samenleving en de Nederlandse taal te leren.

Beleidsinstrument(en)

Om te komen tot deze doelen werkt het kabinet in de periode 2025-2029 aan een minder vrijblijvend integratiebeleid. De Actieagenda bestaat uit twee pijlers.

- De eerste: De normen en waarden van onze open en vrije samenleving;
- De tweede: Nieuwkomers aan het werk.

Pijler 1: De normen en waarden van onze open en vrije samenleving:

Pijler 1 zet in op het versterken van waarden en normen van de open en vrije samenleving. Dat doen we door in de periode 2025-2029 extra maatregelen in te zetten voor het tegengaan van discriminatie, polarisatie en maatschappelijke spanningen, preventie van radicalisering en extremisme. Dit is aanvullend op het lopende beleid.

We geven een extra impuls aan het actieprogramma zelfbeschikking en preventie van schadelijke praktijken. Op basis van de voorlopige uitkomsten uit de evaluatie van het Meerjarenplan zelfbeschikking 2022-2025, worden de bewezen effectieve maatregelen met de meeste impact, voortgezet en opgeschaald: mentaliteitsverandering van binnenuit en financiële zelfredzaamheid voor vrouwen met een migratieachtergrond in een financiële afhankelijkheidsrelatie. Aanvullende inzet vindt plaats waar nog onvoldoende gebeurt: samen met VWS wordt de preventie binnen de ketenaanpak van schadelijke praktijken versterkt door deskundigheidsbevordering van professionals in dit veld. Hiervoor werken we samen met Pharos op basis van evidence based methoden.

Om discriminatie op grond van religie, herkomst en huidskleur tegen te gaan, zetten we in op een preventieve aanpak die is gebaseerd op bewezen effectieve interventies die door het Kennisplatform Inclusieve Samenleving (KIS) zijn ontwikkeld en interventies die zijn ontwikkeld op basis van pilots en kennis uit onderzoeken. De grondslag voor beleid is gelegen in de mate van ervaringen van discriminatie en meldingen van discriminatie bij bijvoorbeeld anti-discriminatievoorzieningen en de politie.

Ongewenste buitenlandse inmenging (OBI) is ondermijnend aan onze open en vrije samenleving. Om de weerbaarheid tegen OBI te vergroten, zetten wij in op de bewustwording van onze samenleving en diasporagemeenschappen in het bijzonder en dragen wij bij aan het handelingsperspectief. Dit doen wij o.a. door regionale bijeenkomsten te organiseren voor gemeenten, handreikingen op te stellen voor lokale professionals, een communicatiecampagne ten behoeve van de bewustwording op te starten, DU's te verstrekken voor concrete interventies, een

OBI game te ontwikkelen en een leernetwerk op te zetten. Ook dragen wij bij aan het oprichten van een vertrouwenslijn c.q. meldpunt OBI, onder de coördinatie van de NCTV.

Om de Nederlandse moslimgemeenschap in staat te stellen onafhankelijk van de herkomstlanden zelf hun eigen predikers en voorgangers voort te brengen, wordt er een Nederlandse imamopleiding opgezet. In Nederland gewortelde en opgeleide imams zullen, in tegenstelling tot buitenlandse imams, beter aansluiting vinden bij de leefwereld van onze Nederlandse moslims (taal) en zijn al bekend met onze Nederlandse context (normen en waarden).

Radicalisering en extremisme vormen een bedreiging voor onze open en vrije samenleving. Er zijn zorgen dat met name jongeren online vaker én sneller radicaliseren. De online wereld ontwikkelt zich razendsnel. Juist vanwege deze snelle ontwikkelingen hebben gemeenten, professionals en ouders behoefte aan kennis over wat werkt in de vorm van advies, handreikingen en training. Centraal in de aanpak staat daarom het ondersteunen van gemeenten, professionals en ouders in hun zoektocht naar wat werkt, om vervolgens deze kennis breed beschikbaar te maken. Zo zet de aanpak in op het versterken van de kennisbasis, het versterken van vakmanschap en samenwerking en de ontwikkeling en evaluatie interventies. Uit diverse onderzoeken blijkt dat deze pijlers gedragen worden in onderzoek en in de praktijk.¹

Pijler 2: Nieuwkomers aan het werk.

Het doel van pijler 2 is dat mensen met een migratieachtergrond een evenredige positie hebben op de arbeidsmarkt als mensen zonder migratieachtergrond. Vanuit de Actieagenda worden hiervoor in de periode 2025-2029 verschillende instrumenten voor ingezet, aanvullend op het lopende beleid. Een vroege start op de arbeidsmarkt begint in het AZC. Daarom wordt ingezet op het vergroten van de arbeidsdeelname van asielzoekers. Naast het wegnemen van belemmeringen wordt gezien of het mogelijk is om ondersteuning te bieden bij de toeleiding naar werk van asielzoekers en statushouders die in het AZC verblijven. De focus op werk moet blijven als nieuwkomers een verblijfsvergunning hebben verkregen. Het kabinet wil daarom inzetten op een zo breed mogelijke inzet van startbanen voor statushouders. Er is daarom extra budget vrijgemaakt om – binnen de bestaande regelgeving – te experimenteren met meer mogelijkheden om betaald werk en inburgering te combineren. Met de werkgeverssubsidie voor statushouders krijgen werkgevers subsidie om statushouders op de werkvloer te begeleiden wat (duurzame) instroom op de arbeidsmarkt bevordert. Specifiek hebben we aandacht voor begeleiding van vrouwelijke statushouders omdat zij tegen specifieke belemmeringen aanlopen en we verwachten dat zij met extra begeleiding kunnen toetreden tot de arbeidsmarkt.

Daarnaast zijn er structurele middelen vrijgemaakt voor taalonderwijs aan de doelgroep die valt onder de taaleis uit de Participatiewet. Op deze manier stellen we gemeenten in staat effectief taalbeleid te voeren met de ondersteuning die daarbij hoort. Het beheersen van de Nederlandse taal is heel belangrijk om mee te kunnen doen in de samenleving en de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

¹ Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS) & Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). (2020). Wat werkt bij preventie van radicalisering? https://www.socialestabiliteit.nl/binaries/sociale-stabiliteit/documenten/rapporten/2021/11/16/rapport-wat-werkt-bij-preventie-van-radicalisering/72919_SZW_NCTV_Rapport+Wat+werkt+bij+preventie+van+radicalisering_V3.pdf
Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). (2022, 15 december). Evaluaties lokale aanpak radicalisering en extremisme staan nog in de kinderschoenen. <https://www.wodc.nl/actueel/nieuws/2022/12/15/evaluaties-lokale-aanpak-radicalisering-en-extremisme-staan-nog-in-de-kinderschoenen>
WODC. (2025). Radicalisering en psychosociale problematiek: Beter begrijpen, beter ingrijpen. <https://open.overheid.nl/documenten/cf10af0f-034b-4c62-ba22-48c8232afbc4/file>
WODC & Universiteit van Amsterdam. (2025, 3 juli). Tegengaan van radicalisering vergt maatwerk op individueel niveau en bij samenwerking tussen ketenpartners. <https://www.wodc.nl/actueel/nieuws/2025/07/03/tegengaan-van-radicalisering-vergt-maatwerk-op-individueel-niveau-en-bij-samenwerking-tussen-ketenpartners>
WODC. (2022). Naar een evidence-based aanpak van radicalisering en extremisme. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3232>
Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS). (2021, 16 november). Preventie van radicalisering? Ontdek wat werkt! <https://www.socialestabiliteit.nl/actueel/nieuws/2021/11/16/preventie-van-radicalisering-ontdek-wat-werkt>

Financiële gevolgen voor het Rijk

Alle plannen uit deze Actieagenda worden gefinancierd binnen de bestaande en – bij de Voorjaarsnota 2025 – nieuwe toegekende middelen. In de tabel is een overzicht opgenomen van de nieuwe toegekende middelen voor de komende jaren.

Tabel: nieuw toegekende middelen bij VJN (x 1 mln.)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Struc.
Actieagenda	5,0	10,6	11,9	11,7	9,2		0
Startbanen (2.2)		1,3					0
Taaleis (2.4)*	0	0	3,7	10,6	17,4	22	17,4
Totaal	5	11,6	15,6	22,3	26,6	22	17,4

**De middelen voor de taaleis worden structureel in 2040. Tussen 2030 en 2039 is er €22 mln. per jaar beschikbaar voor de taaleis.*

Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren

Niet van toepassing.

Nagestreefde doeltreffendheid

De periodieke rapportage integratie en maatschappelijke samenhang alsook onderzoeksanalyses en beleidsaanbevelingen van de WRR, KIS en verschillende andere monitors en onderzoeken van onder meer CBS, SCP en WRR² liggen ten grondslag aan het integratie- en samenlevingsbeleid van het kabinet en daarmee ook de Actieagenda. In de genoemde periodieke rapportage constateerden de evaluatoren onder meer dat het toen gevoerde beleid goed onderbouwd was en het plausibel was dat het doeltreffend was maar dat het beleid voornamelijk kleinschalig van aard was en dat er weinig middelen beschikbaar waren om de doelen van het beleid ook daadwerkelijk te realiseren. Met de inzet uit de Actieagenda, die deels intensiveringen van dat doeltreffend geachte beleid betreffen en deels nieuwe wetenschappelijk onderbouwde beleidsinzet, wordt tegemoetgekomen aan deze kanttekening van de evaluatoren, en kan worden verwacht dat de doelen behaald zullen worden.

Nagestreefde doelmatigheid

Met de voorgestelde maatregelen geven we vorm aan beleid en interventies gericht op bepaalde kwetsbare individuen en groepen alsook de samenleving als geheel. We beogen impact te maken door opgavegericht en evidence based te werken en zo effectieve interventies en werkzame mechanismen te stimuleren. Daarbij vormen de in de vorige paragraaf genoemde beleidsonderzoeken een belangrijke hoeksteen.

² Zoals onder meer de Surveys Integratie Migranten en de nieuwste editie daarvan in 2026-2027 (die Samenleven in Nederland heet), de rapportages Integratie en Samenleven en de Kernindicatoren Integratie en de registergegevens en surveys onder statushouders (het Longitudinaal Onderzoek Cohort Stathouders – LOCS) en onder Oekraïners (het longitudinaal Onderzoek Cohort Oekraïense Vluchtelingen – LOCOV).

Evaluatieparagraaf

De komende periode wordt hard gewerkt aan de verdere uitwerking van de Actieagenda. Daarbij zal ook worden gezien – per thema – op welke manier we de impact van onze inzet in beeld kunnen brengen en het beleid gaan evalueren. Op basis van de pilots en evaluaties zal nader bepaald worden of en waar structurele inzet nodig is. Daarnaast wordt verkend op welke wijze breder onderzoek naar waardenoriëntaties over de open en vrije samenleving onder de gehele bevolking het beste vormgegeven kan worden. Op basis van door het SCP verzamelde data, zal aanvullend onderzoek worden uitgevoerd.